

Rozdílná úroveň důchodů mužů a žen

(prvotní analýza příčin a možnosti úprav)

1. Exekutivní shrnutí

Pro jednání Komise pro spravedlivé důchody připravilo MPSV podkladový materiál k diskuzi o možných opatřeních aspoň k částečné eliminaci vysokého rozdílu mezi důchody mužů a žen, kdy i po zohlednění souběžně vyplácených vdovských důchodů byl příjem žen po přiznání starobního důchodu na konci roku 2017 o 13,5 % (téměř 1 800 Kč) nižší než průměrný starobní důchod mužů.

Příčiny rozdílů důchodů mužů a žen

Při hledání možných řešení byly nejdříve identifikovány možné příčiny výše uvedeného rozdílu. Z analýzy vyplývají následující hlavní příčiny:

- rozdílná úroveň odměňování na trhu práce (a tím i nižší vyměřovací základ), způsobuje cca 2/3 rozdílu,
- nižší důchodový věk žen (a tím i kratší doba pojištění) způsobuje cca 1/3 rozdílu; na druhé straně však u žen výrazně delší doba pobírání důchodu (o 7 let delší),
- u žen se třemi a více (zejména však s pěti a více) dětmi odlišné chování na trhu práce vykazující s výrazně větší pravděpodobností delší přerušení pracovní kariéry nad rámec uznatelné péče do 4 let věku dítěte; má významnější individuální dopad, nikoli statistický vzhledem k nízkému počtu těchto žen.

Předpokládaný budoucí vývoj rozdílů výše důchodů mužů a žen

Přibližně třetina rozdílné úrovně důchodů mužů a žen bude postupně eliminována probíhajícím sjednocením důchodového věku žen a mužů.

Druhá (větší) část rozdílu by byla eliminována, pokud bude v budoucnu pokračovat dostatečně rychle snižování platového rozdílu mužů a žen posilováním principů rovných příležitostí a rovného odměňování za práci v oblasti trhu práce.

Alternativy řešení

Vzhledem k tomu, že příčiny rozdílu leží mimo nastavení důchodového systému (s výjimkou rozdílného důchodového věku), nemohou být možná řešení koncipována jako mířící k odstranění základních příčin, ale „pouze“ jako omezující jejich důsledky. Výčet teoretických možností není omezen jen přímo na oblast základního důchodového pojištění, ale obecně na možnost posílení příjmů žen ve stáří prostřednictvím důchodového pojištění, připojišťovacích schémat, nepojistných sociálních dávek či pojistného, resp. daní.

Návrhy opatření směřující do (základního) důchodového systému
--

- (a) paušální zvýšení starobního důchodu za každé vychované dítě o pevnou částku
- (b) zavedení nárůstového koeficientu pro výpočet procentní výměry starobního důchodu za vychované dítě
- (c) zavedení fiktivního vyměřovacího základu (fiktivního „výdělku“ bez platby pojistného) za dobu péče o dítě
- (d) zavedení diferencované valorizace důchodů mužů a žen
- (e) asignace pojistného/daní ve prospěch rodičů

Návrhy opatření směřující mimo (základní) důchodový systém

- (f) zavedení speciálních státních příspěvků do III. pilíře pro osoby pečující o nezletilé děti
- (g) zavedení nové netestované nepojistné dávky (např. v systému státní sociální podpory)

Rozpočtové dopady:

Rozpočtové dopady jsou u všech alternativních řešení vázány na rozhodnutí o rozsahu zmenšení rozdílu mezi průměrnými důchody mužů a žen. Všechny uvedené alternativy mají potenciál v závislosti na nastavení jejich konkrétních parametrů rozdíl zcela eliminovat, a to buď okamžitě či v určitém delším období. Úplná eliminace rozdílu by si vyžádala dodatečné roční náklady na úrovni 32 mld. Kč, přičemž při neúplné eliminaci náklady přímo úměrně klesají.

Limity možných opatření směřujících ke snížení rozdílů ve výši důchodů mužů a žen z pohledu rovného zacházení

Provedený prvotní právní rozbor ukázal, že případná dlouhodobě uplatňovaná opatření řešící výše uvedený cíl přímo v důchodovém systému, která by byla navržena pouze vůči ženám, by s výraznou mírou jistoty byla následně označena jako rozporná s ústavně i právem EU garantovanou zásadou rovného zacházení a schválená opatření by byla pravděpodobně následně zrušena.

Limity možných opatření z pohledu jejich proveditelnosti ČSSZ

Zcela zásadním kritériem při posuzování možných řešení musí být jejich administrativní proveditelnost, zejména pokud by se řešení mělo týkat i osob, které již důchod pobírají, tj. především na straně ČSSZ (popř. jiné instituce opatření realizující), resp. možnost realizovat přijaté opatření v časovém horizontu měsíců a s tím spojená otázka jednorázových i každoročně se opakujících administrativních nákladů spojených s implementací konkrétního

řešení. Zejména je třeba zdůraznit, že většinu uvažovaných opatření lze provést pouze do budoucna.

2. Detailní podklad

Komise pro spravedlivé důchody - Diskuzní podklad

Nároky na dávky důchodového pojištění, způsob stanovení jejich výše a podmínky pro jejich výplatu obsahuje zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Jedním ze **základních principů je v zásadě stejná (tj. nediskriminující) právní úprava pro všechny pojištěnce, tedy mimo jiné i bez ohledu na pohlaví.** Přesto byl na konci roku 2017 mezi průměrným starobním důchodem mužů a žen rozdíl ve výši téměř 2 500 Kč. I po zohlednění souběžně vyplácených vdovských důchodů je rozdíl stále značný - 1 782 Kč a průměrný starobní důchod žen je o 13,5 % nižší, než průměrný starobní důchod mužů.

1. Příčiny rozdílů výše důchodů mužů a žen

Rozdíl příjmů mužů a žen ve starobním důchodu má dvě hlavní příčiny:

Rozdíl způsobený nižším důchodovým věkem

Ženy mají nižší důchodový věk než muži, a je dále odstupňován podle počtu vychovaných dětí. Důsledkem **nižšího důchodového věku žen** je kratší doba pojištění. V roce 2017 byl rozdíl průměrné doby pojištění u nově přiznaného starobního důchodu 2,5 roku (5,5 %) ve prospěch mužů. Ženy odcházely do starobního důchodu v průměru ve věku 59 let a 10 měsíců, zatímco muži ve věku 62 let a 5 měsíců. Rozdíl činí přibližně 2,6 roku, což odpovídá téměř přesně rozdílu v délce doby pojištění. Tato příčina rozdílu postupně bude mizet, k úplnému sjednocení důchodového věku podle platné právní úpravy dojde v roce 2037. Na druhé straně, rozdílné nastavení hranice důchodového věku umožňuje ženám čerpat zabezpečení z důchodového systému dříve (resp. podstatně dříve) než mužům, což určitým způsobem vyvažuje fakt, že měsíční výše dávky je u ženy statisticky nižší. Ženám také nebrání žádná právní překážka v tom, aby pracovaly i po dosažení svého důchodového věku, čímž si mohou zajistit stejný důchod, jako muži, nebo i vyšší.

Rozdíl způsobený úrovní mezd

Druhou hlavní příčinou, která dlouhodobě přetrvává, je **rozdílná úroveň mezd mužů a žen.** **Rozdíl v úrovni mezd mezi ženami a muži** v roce 2016 podle ČSÚ činil např. cca 21 % pro průměrnou mzdu (16 % pro mediánovou mzdu) – důsledkem toho jsou nižší vyměřovací základy žen pro výpočet důchodu. V roce 2017 byl průměrný osobní vyměřovací základ u nově přiznaných starobních důchodů u žen 23 029 Kč, u mužů 31 719 Kč - rozdíl 8 690 Kč absolutně a relativní rozdíl 27,4 % v neprospěch žen. Z předběžné analýzy dosahované doby pojištění a věku odchodu do důchodu bylo zjištěno, že u žen **není v průměru** větší podíl existence nepojištěných let bez výdělku (což by mohl být u žen např. návrat na trh práce až po 4. roce věku nejmladšího dítěte), který by průměrný vyměřovací základ oproti mužům snižoval.

2. Předpokládaný budoucí vývoj rozdílů výše důchodů mužů a žen

Přibližně třetina rozdílné úrovně důchodů mužů a žen **bude postupně eliminována** probíhajícím sjednocením důchodového věku žen a mužů.

Druhá (větší) část rozdílu by byla eliminována, pokud bude v budoucnu pokračovat¹ snižování platového rozdílu mužů a žen posilováním principů rovných příležitostí a rovného odměňování za práci v oblasti trhu práce. Nicméně rychlou a úplnou eliminaci této příčiny rozdílu patrně nelze v přiměřeném horizontu očekávat. K platovému rozdílu totiž přispívají i další faktory nad rámec různé výše odměny za obdobnou práci. U žen jsou pravděpodobně častější zkrácené úvazky, více žen než mužů pracuje v obecně hůře placených zaměstnáních, u vybraných skupin žen může jít o delší období nepojištěné doby. Je tedy třeba nejprve provést hlubší analýzu příčin možných rozdílů průměrných vyměřovacích základů mužů a žen, zejména analýzu skupin osob, které měly delší období přerušení pracovní kariéry, popřípadě delší období významně sníženého příjmu oproti celoživotnímu průměru výdělků, což by si vyžádalo zhruba rok detailních analytických činností.

3. Limity možných opatření směřujících ke snížení rozdílů ve výši důchodů mužů a žen z pohledu rovného zacházení

Trvalá opatření v právní úpravě výslovně formulovaná jen ve prospěch žen by byla velmi nestandardní a pravděpodobně dříve nebo později zpochybněná i soudními žalobami s vyústěním v posuzování Ústavním soudem ČR, případně Evropským soudem pro lidská práva.² Lze očekávat, že zásah do právní úpravy, který by znamenal **nové trvalé zavedení výslovného rozdílného zacházení** při stanovení důchodu, pokud jde o ženy a muže, by byl ve světle v minulosti vyjádřených názorů obou soudů, značně problematický.

Lze zvažovat nicméně patrně s daleko nižšími riziky opatření přijatá nikoli na základě pohlaví, ale na základě věcných kritérií, které splňují především ženy. Odlišný způsob stanovení výše důchodu např. v závislosti na výchově dětí, by nebyl diskriminační za předpokladu, že by byl uplatněn i vůči mužům ve stejné nebo srovnatelné situaci. Nešlo by přitom pouze o muže

¹ Při pohledu na dřívější roky je patrné, že rozdíly ve vyměřovacích základech se postupem času mírně zmenšují, což pravděpodobně indikuje trend (velmi pozvolného) uzavírání gender pay gap. V roce 2007 činil rozdíl zhruba 31 %, v roce 2017 pak 27 %.

² Relevantní v tomto směru je např. dřívější stanovisko Ústavního soudu ČR (dále jen „ÚS“), kde ve svém nálezu z dubna 2010 (sp. zn. Pl. ÚS 8/07, resp. č. 135/2010 Sb. – zrušení § 15 zákona o důchodovém pojištění), konstatoval, že **„princip solidarity nemůže potlačit princip zásluhovosti takovou měrou, aby došlo k neakceptovatelnému nepoměru mezi výší odvedeného pojistného a vyměřeného důchodu“**.

Jedinou odchylnou výhodnější právní úpravou v současném zákoně o důchodovém pojištění, která výslovně platí jen pro ženy, je stanovení rozdílného důchodového věku mužů a žen. I touto otázkou se ÚS zabýval. Dospěl k závěru, že nejde o nerovné zacházení, a to mj. i proto, že v rámci pokračující důchodové reformy dochází **k postupnému sbližování důchodového věku mužů a žen s cílem jejich úplného sjednocení**. K obdobnému závěru došel i Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku při projednávání stížnosti č. 6268/08 (A. A. proti České republice), který **rovněž zohlednil probíhající snahu o odstranění rozdílného důchodového věku mužů a žen**. Rozdílný důchodový věk, tedy rozdílné postavení mužů a žen, je tedy ÚS i Evropským soudem pro lidská práva „dočasně a podmíněně tolerován“ pouze z důvodu procesu postupného sbližování důchodového věku mužů a žen až do jeho úplného sjednocení (65 roků).

vychovávatelští děti prokazatelně bez ženy, ale i o muže – rodiče vychovávající děti ve svazku manželském nebo při neformálním soužití splňující daná kritéria.

4. Limity možných opatření z pohledu jejich proveditelnosti ČSSZ

Nezbytně nutné je při zvažování jednotlivých přístupů k řešení problematiky brát v úvahu i to, že **zásadně limitující bude i faktor proveditelnosti** (zejména ČSSZ, ale i dalších orgánů sociálního zabezpečení resortů obrany, vnitra a spravedlnosti).

Legitimní očekávání stávajících příjemců důchodů

U každého nového opatření vždy vzniká legitimní politická otázka a mnohdy velká očekávání veřejnosti, zda se navržené opatření bude vztahovat i na již v minulosti přiznané důchody. Otázka proveditelnosti je v takovéto situaci daleko závažnější, než jen u změn do budoucna. Mezi příjemci starobního důchodu je více než 1,5 miliónu žen, z toho naprostá většina se podílela na výchově dětí.

Přesto není v důchodovém systému ničím neobvyklým, že nově přijímané opatření cílí pouze na nově přiznávané důchody, resp. na důchody, na které vznikne nárok až za účinnosti nové úpravy, případně že je takové opatření k příjemcům již vyplácených důchodů aplikováno v jiné zjednodušující podobě (i když to může vyvolat subjektivní pocit nespravedlnosti nemalé části důchodců).

Důsledky aplikace opatření ve prospěch příjemců důchodů

Opatření aplikovaná na úpravy již vyplácených důchodů by vyvolávala potřebu upravit v řadě dále uvedených přístupů k řešení více než milión důchodů, a to ve velmi krátkém časovém rozmezí po nabytí účinnosti. **U opatření, pro které nemá ČSSZ soustředěny v databázích potřebné údaje, aby mohla provést úpravy důchodů automatizovaně hromadným způsobem, nelze o aplikaci stejného opatření na již přiznané důchody uvažovat.** Takové případy by totiž bylo třeba zpracovávat „ručně“ – to by znamenalo enormní administrativní zátěž pro ČSSZ na velmi dlouhou dobu a výrazné prodloužení již tak relativně dlouhých lhůt pro vyřízení nových důchodových případů.

Z hlediska další přípravy je tedy klíčové rozhodnout, zda se má nově připravované opatření (případně jejich souhrn) vztahovat na všechny důchody nebo jen na důchody nově přiznávané. V případě shody na podpoře nejen novým příjemcům důchodů, ale i ve směru příjemců již přiznaných důchodů, by bylo nutné u této skupiny uvažovat o podstatně zjednodušeném alternativním přístupu, než u důchodů nově přiznávaných.

5. Alternativy řešení

Při vědomí shora popsané značně limitující situace byly diskutovány a zvažovány zejména následující teoretické možnosti:

Návrhy opatření směřující do (základního) důchodového systému

(h) paušální zvýšení starobního důchodu za každé vychované dítě o pevnou částku

- bylo již navrhováno jako jeden z pozměňovacích návrhů (č. 816) k ST 120 (později zákon č. 191/2018 Sb.), zvýšení za každé dítě mělo činit 500 Kč,

Nelze použít na již vyplácené důchody, neboť v databázích ČSSZ nejsou k dispozici u všech žen spolehlivé údaje o počtu vychovaných dětí pro automatické zpracování.

(i) zavedení nárůstového koeficientu pro výpočet procentní výměry starobního důchodu žen

- procentní výměra důchodu by se vypočetla podle standardních pravidel (1,5 % výpočtového základu za každý rok doby pojištění), takto stanovená výše by se násobila koeficientem, který by se stanovil v závislosti na počtu vychovaných dětí, např. koef. 1,1 za 1 dítě, koef. 1,2 za 2 děti, koef. 1,3 za 3 děti, atd.,

Nelze použít na již vyplácené důchody, neboť by to znamenalo přepočítat více než 1 mil. důchodů (ČSSZ s plným využitím kapacit přiznává měsíčně cca 15 tis. důchodů), tj. dočasně zvýšit odbornou personální kapacitu ČSSZ mnohonásobně.

(j) zavedení fiktivního vyměřovacího základu za dobu péče o dítě

- při výpočtu důchodu by se do období péče o dítě do 4 let věku (nebo eventuálně vyššího) dosazoval namísto vyloučené doby fiktivní vyměřovací základ (jakási fiktivní „odměna“ za péči),

Nelze použít na již vyplácené důchody, neboť by to znamenalo přepočítat více než 1 mil. důchodů (ČSSZ s plným využitím kapacit přiznává měsíčně cca 15 tis. důchodů), tj. dočasně zvýšit odbornou personální kapacitu ČSSZ mnohonásobně.

(k) Dočasné zavedení diferencované valorizace

- při hromadné valorizaci v lednu by (jednorázově nebo rozložena do několika let) proběhla pro muže standardní valorizace podle statistických indexů a pro ženy valorizace navýšená o tzv. „ženský“ koeficient (dále jen „ŽK“), jehož výše by vyjadřovala poměr mezi průměrným "mužským" a průměrným "ženským" starobním důchodem,
- ŽK by se přičítal k sazbě zvýšení procentní výměry,

(l) asignace pojistného/daní

- osoby, které jsou ekonomicky aktivní, by měly možnost se rozhodnout, že část z jejich pojistného nebo daní nebude odváděna do státního rozpočtu, ale přímo na účet jejich rodičů/rodiče pobírajícího starobní důchod, což by vedlo ke zvýšení hmotného zabezpečení rodičů ve stáří, aniž by snížilo důchody jejich dětí,

Neřeší primárně omezení rozdílu mezi důchody žen a mužů, ale spíše obecně zvýšení příjmů ve stáří.

Návrhy opatření směřující mimo (základní) důchodový systém

(m) zavedení speciálních státních příspěvků do III. pilíře pro pečující osoby

- obdoba či inspirace tzv. Riester penzí v Německu,

- každoroční připsání státního příspěvku v určené výši (může být i v závislosti na výši příspěvku účastníka) za každé dítě v době, kdy žena (nebo na základě dohody rodičů i muž) pečuje o dítě do určitého věku (nebo např. lze vázat na osobu, která pobírá(la) rodičovský příspěvek apod.),

Neřeší primárně omezení rozdílu mezi důchody žen a mužů, ale spíše obecně zvýšení příjmů ve stáří. Nelze využít pro osoby, kde již péče skončila, tj. především pro stávající důchodce, ale i velkou část populace aktivních pojištěnců. Efekt opatření by nastal až za řadu let.

(n) zavedení nové nepojistné dávky (např. v systému státní sociální podpory)

- dávka by doplňovala bez dalších podmínek (testování příjmů či majetku) příjem žen a mužů s nízkými starobními důchody (do stanovené hranice); mohla by být koncipována buď jako:
 - pevná částka (podobně jako přídavek na dítě), jejíž výše by se stanovila v závislosti na počtu vychovaných dětí (např. za každé dítě 500 Kč), nebo,
 - dorovnání do částky, kterou by stanovil zákon (např., 80 % průměrného starobního důchodu) a která by se každoročně automaticky upravovala (v závislosti na počtu vychovaných dětí nebo bez ohledu na jejich počet).

6. Hlavní rizika návrhů

Všechny ze zvažovaných přístupů by vyvolaly řadu důsledků, které mohou být vnímány veřejností jako problematické. Níže je uveden jejich výčet.

(a) paušální zvýšení starobního důchodu za každé vychované dítě o pevnou částku

- má-li se týkat pouze žen, vyvolává nerovnost – riziko, že muži budou požadovat stejné zvýhodnění a budou se jej domáhat i soudní cestou – i jejich kariéra mohla být péčí prokazatelně ovlivněna,
- týkalo by se i žen, které mají průměrné či nadprůměrné důchody, tj. u nichž péče o dítě neměla žádný negativní vliv na výši jejich důchodu (mohlo by být vyhodnoceno jako neodůvodněné zvýhodnění),
- z etického hlediska může být vnímáno jako jakési paušální určení „hodnoty“ jednoho dítěte pro důchodový systém, dítě je v diskusi degradováno na „ekonomickou zátěž“, kterou je nutno kompenzovat,
- reálná hodnota paušální částky bude postupně klesat, její hodnota k nově přiznávaným důchodům např. za 10 let by byla vnímána jako podstatně nižší než nyní,
- bylo by třeba nalézt zvláštní řešení pro situace uvedené ve vyhlášce č. 284/1995 Sb. (tj. kdy se dítě sice považuje za vychované pro účely snížení hranice důchodového věku, ale kariéra touto výchovou nebyla nijak ovlivněna³),

³ Podle § 4 odst. 1 vyhlášky č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění, platí, že do doby péče o dítě potřebné ke splnění podmínky výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod (§ 32 odst. 4 zákona) se započítává též doba, po kterou žena nemohla o dítě osobně pečovat pro nemoc nebo proto, že dítě bylo ze zdravotních důvodů v ústavní péči. Podle odst. 2 téhož ustanovení platí, že podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod (§ 32 odst. 4 zákona) se považuje za splněnou též, pečovala-li žena o nezletilé dítě (a) od jeho narození do jeho úmrtí, pokud dítě zemřelo

(b) zavedení nárůstového koeficientu pro výpočet procentní výměry starobního důchodu žen

- opět riziko nerovnosti ve srovnání s muži ve stejné situaci,
- opatření by splnilo cíl snížení rozdílu mezi průměrným důchodem mužů a žen, ale prohloubilo by rozdíly ve výši důchodů podle dosahovaných příjmů ve skupinách žen se stejným počtem dětí,
- většina rizik je obdobná jako u předchozího opatření,

(c) zavedení fiktivního vyměřovacího základu za dobu péče o dítě

- velmi komplikovaný postup a prakticky neuplatnitelnost u již v minulosti přiznaných důchodů,
- opatření by bylo neúčinné u žen/důchodkyň, které pečovaly o děti před rokem 1986 (např. 70-ti letá důchodkyně měla v roce 1986 již 38 let),
- ve srovnání se současným stavem (kdy se neutrálně dosazuje vyloučená doba, tj. de facto průměr okolních celoživotních výdělků) by vedlo ke zlepšení situace nízkopříjmových pojištěnců a ke zhoršení situace pojištěnců se středními a vyššími příjmy,
- dle předběžných propočtů by byl dopad opatření na výši dávky velmi malý; významný by byl pouze v případě, že by byl aplikován fiktivní vyměřovací základ v absurdní výši (cca 4násobku průměrné mzdy - viz dopady).

(d) zavedení diferencované valorizace

- nevýhoda přílišné paušalizace – k navýšení by docházelo u všech, tedy i u vysokých důchodů žen, u nichž péče o děti (resp. u žen bezdětných) zjevně nepůsobila jako překážka v pozdější kariéře, a také u početné skupiny žen, které nedostatek doby pojištění k datu vzniku nároku „dohnaly“ na úroveň mužů tím, že pracovaly tzv. „na procenta“ po vzniku nároku, což právní předpisy vždy umožňovaly,
- v poměrně velkém množství případů by tedy ženy díky diferencované valorizaci naopak „předešly“ muže,
- opatření by prohloubilo rozdíly ve výši důchodů mezi ženami podle výše příjmu,
- stále se sbližující věk žen a mužů vede k tomu, že rozdíly v důchodech žen a mužů přiznávaných v posledních letech již nejsou tak markantní jako v minulosti, tento trend bude do budoucna pokračovat – pokud by pravidla diferencované valorizace byla aplikována delší dobu jednotně pro všechny generace, vedlo by to ke stavu, kdy starší ročníky žen budou i nadále ještě poměrně dlouho „zaostávat“ za muži, zatímco mladší ročníky žen muže poměrně rychle „předeženou“ muže – proto by bylo nejspíše třeba zavést určitá **valorizační pásma** stanovená v závislosti na ročníku narození,
- tento systém nejspíše poměrně jednoduše naplní zadání „zvýšit důchod žen“, ale může vyvolávat další polemiky a požadavky na další „umělé“ valorizační úpravy,
- pokud by byl tzv. ŽK navázán na věcná kritéria (počet vychovaných dětí), musel by se týkat i mužů, kteří byli v obdobné situaci, jinak by nebylo velmi pravděpodobně ústavně konformní ani konformní v rámci EU legislativy,

po dosažení šesti měsíců věku, nebo (b) aspoň poslední tři roky před dosažením věku potřebného podle zákona pro vznik nároku na starobní důchod.

(e) asignace pojistného/daní

- podle konkrétního provedení může být velmi administrativně náročné,
- možná „zneužitelnost“ v tom smyslu, že by takto „vyváděné“ prostředky fakticky nebyly využívány starobními důchodci, ale vráceny opět jejich dětem,
- lze chápat jako vměšování státu a „organizování“ solidarity, která patří do privátních rodinných vztahů,
- vyvolávalo by pocity nerovnosti - u dcer je větší pravděpodobnost, že nebudou (zejména z důvodu budoucího mateřství) po nějakou dobu odvádět pojistné, obdobně dítě zdravotně postižené také nebude zpravidla plátcem pojistného,
- nelze pravděpodobně najít kritérium, které by obstálo a které by zaručilo, že podpora bude směřovat primárně vůči ženám.

(f) zavedení speciálních státních příspěvků do III. pilíře pro pečující osoby

- nedostatečné zhodnocení, které by zaostávalo za tempem růstu mezd, případně i pokles hodnoty příspěvků uložených po několik desetiletí na individuálních účtech u penzijních společnostech,
- může mít efekt pouze do budoucnosti (není použitelné pro důchody již v současnosti přiznané a vyplácené a pro důchody, které budou přiznávány a vypláceny v nejbližších letech),

(g) zavedení nové nepojistné dávky (např. v systému státní sociální podpory)

- riziko diskriminace podle pohlaví – opět nutno vztáhnout při splnění kritérií i na pečující muže,
- při uplatnění kritéria péče o děti administrativně velmi náročná výměna dat mezi důchodovým systémem a systémem nepojistných dávek,
- u tohoto opatření jde ve variantě dorovnání o největší **potlačení zásluhovosti** – osoby i s velmi nízkými příspěvkovými (tj. finančními) zásluhami o důchodový systém by měly garantováno, že kombinací důchodu a nového příspěvku by měly ve stáří příjmy např. minimálně na úrovni 0,8 násobku průměrného důchodu proto, že pečovaly o děti, aniž by se přihlíželo k tomu, jak velký rozdíl opatření dorovnává, či zda sociální podporu opravdu potřebují (tj. např. zda je živý jiný rodinný příslušník, zda mají příjmy z pronájmu majetku, apod.),
- pokud by šlo o zvýšení o pevnou částku, docházelo by při individuálním zvýšení důchodu nepatrně nad zákonem stanovenou hranici ke skokovému snížení příjmů v důsledku ztráty nároku na příspěvek,

7. Rozpočtové dopady

(a) paušální zvýšení starobního důchodu za každé vychované dítě o pevnou částku

- zvýšení důchodu o částku 100 Kč za každé vychované dítě by snížilo rozdíl mezi průměrným starobním důchodem ženy a průměrným starobním důchodem muže o přibližně 180 Kč, tj. 10 % existujícího rozdílu,
- uvedené zvýšení o 100 Kč by si vyžádalo dodatečné roční výdaje na důchody ve výši 3,2 mld. Kč,
- efekty jsou lineární, tj. dopad 5-násobně vyšší bonifikace za vychované dítě je 5-násobný atd.,

- pokud by mělo dojít k úplnému vyrovnání důchodů žen a mužů, muselo by zvýšení za vychované dítě činit 1000 Kč,
- roční dodatečné výdaje na důchody by dosáhly částky necelých 32 mld. Kč.

(b) zavedení nárůstového koeficientu pro výpočet procentní výměry starobního důchodu žen

- zvýšení procentní výměry důchodu o 1 % výpočtového základu za každé dítě by snížilo rozdíl mezi průměrným starobním důchodem ženy a muže o 280 Kč, tj. 15,7 % existujícího rozdílu, bez efektu pozůstalostních důchodů,
- uvedené zvýšení by si vyžádalo dodatečné roční výdaje na důchody ve výši 4,9 mld. Kč,
- efekty jsou lineární, tj. dopad zahrnutí dodatečných 5 % výpočtového základu je 5-násobný atd.,
- pokud by mělo dojít k úplnému vyrovnání důchodů žen a mužů, muselo by zvýšení za vychované dítě činit 6,5 procenta,
- roční dodatečné výdaje na důchody by dosáhly při úplném vyrovnání rozdílu částky necelých 32 mld. Kč.

(c) zavedení fiktivního vyměřovacího základu za dobu péče o dítě

- zavedení fiktivního vyměřovacího základu ženy za dobu péče o dítě ve výši průměrné mzdy (2017 – 30 156 Kč) by snížilo rozdíl mezi průměrným starobním důchodem ženy a muže o 170 Kč, tj. 9,5 % existujícího rozdílu,
- uvedené zvýšení by si cílově vyžádalo dodatečné roční výdaje na důchody ve výši 2,9 mld. Kč,
- pokud by mělo dojít k úplnému vyrovnání důchodů žen a mužů, musel by fiktivní vyměřovací základ za dobu péče o dítě činit 113 tis. Kč, tj. 3,75 násobek průměrné mzdy,
- uvedené zvýšení by si cílově vyžádalo dodatečné roční výdaje na důchody ve výši necelých 32 mld. Kč.

(d) zavedení diferencované valorizace

- dodatečné náklady k úplné eliminaci rozdílu mezi průměrným důchodem žen a mužů by představovaly částku 32 mld. Kč ročně, v případě, že by nemělo dojít k úplné eliminaci rozdílu, potom by i náklady byly proporcionálně nižší, při eliminaci např. 1/4 rozdílu by se jednalo o 8 mld. Kč.

(e) asignace pojistného/daní

- v případě, že by možnost asignace byla striktně vázána ve prospěch matek (tj. ve prospěch otců by asignace nebyla možná), potom by odhadovaných dopad asignace ve výši 1 % vyměřovacího základu do snížení příjmů státního rozpočtu činila cca 9,5 mld. Kč ročně,
- pro úplnou kompenzaci rozdílu v průměrných starobních důchodech žen a mužů by bylo třeba asignovat cca 3,5 % vyměřovacího základu, což znamenalo výpadek příjmů státního rozpočtu na úrovni 32 mld. Kč ročně.

(f) zavedení speciálních státních příspěvků do III. pilíře pro pečující osoby

- Při měsíčním příspěvku státu za každé dítě od narození do věku 18 let ve výši 100 Kč, by dodatečný důchod z III. pilíře činil cca 120 Kč měsíčně, tj. 7,6 % rozdílu mezi průměrnými starobními důchody žen a mužů, vyčíslení dopadu nepočítá s vlastním příspěvkem účastníka spoření
- uvedené řešení by si vyžádalo dodatečné roční výdaje státního rozpočtu ve výši 2,3 mld. Kč,
- k úplné kompenzaci rozdílu v průměrném starobním důchodu žen a mužů by měsíční příspěvek do III. pilíře musel být 1 530 Kč na každé dítě do 18 let věku,
- v tomto případě by dodatečné výdaje státního rozpočtu činily 35,9 mld. Kč,

(g) zavedení nové nepojistné dávky (např. v systému státní sociální podpory)

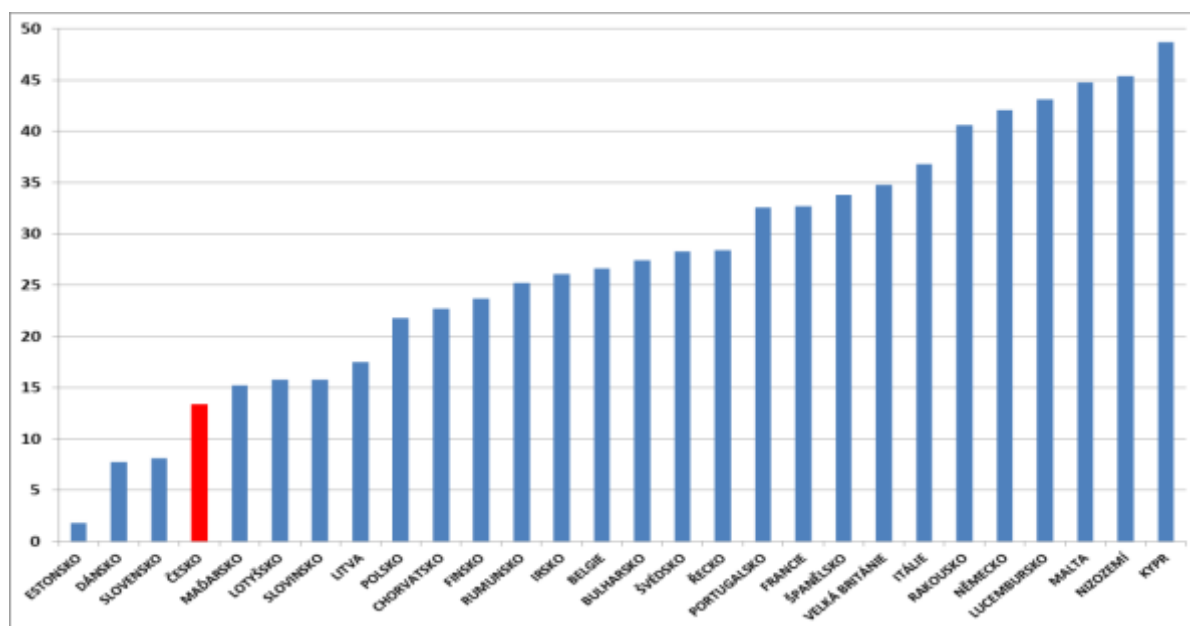
- v případě dorovnání do výše uvedené hranice 80 % průměrného důchodu (průměrná částka dorovnání by od ledna příštího roku odpovídala cca 281 Kč), by se opatření týkalo přibližně 315 tisíc žen a finanční dopady by byly ve výši 5 mld. ročně,
 - pokud by mělo opatření zcela eliminovat rozdíl mezi průměrným starobním důchodem mužů a žen, pak by musely být dorovnány všechny důchody žen, které jsou nižší než 97,3 % průměrného starobního důchodu muže – výše dávky by byla stanovena tak, aby úhrnný příjem ženy dosáhl výše 97,3 % průměrného starobního důchodu muže a výdaje státního rozpočtu na uvedenou dávku by činily při srovnání průměrného důchodu mužů a žen 32,0 mld. Kč.

Mezinárodní srovnání a kontext

Rozdílná výše důchodů žen a mužů je tématem, které rezonuje i na úrovni EU. Parametr „gender pension gap“ je sledován a popsán v mezinárodním srovnání⁴. ČR v tomto ohledu patří mezi státy, kde rozdíl mezi výší důchodů žen a mužů je relativně nižší - což je dáno především poměrně silnou příjmovou solidaritou ve výpočtovém vzorci starobního důchodu.

⁴ Pension Adequacy Report 2018 - current and future income adequacy in old age in the EU, Volume 1, EU 2018

Gender pension gap v zemích EU (%) - důchodci ve věku 65-79 let (2016)

Zdroj dat: Pension Adequacy Report 2018 (Volume 1), EK 2018.

Jednotlivé státy se snaží rozdíly mezi výší důchodů žen a mužů korigovat, přičemž je zdůrazněno, že „*redukce gender pension gap také vyžaduje důsledné prosazování rovných příležitostí před dosažením důchodového věku*“. Tím je myšleno především snížení či odstranění překážek např. v oblasti vzdělávání, trhu práce a s tím související rovnosti v odměňování. K vyrovnaní rozdílů je ve většině států zaveden institut tzv. náhradních dob (non-contributory periods, periods taken into consideration), který je obdobný jako v ČR. Touto náhradní dobou je i doba péče o dítě (maternity/paternity leave, child raising periods, caring/rearing child periods apod.). V naprosté většině států je doba péče o dítě nějakým způsobem kompenzována a započítávána jako náhradní doba pojištění. Rozsah či intenzita tohoto zápočtu je samozřejmě různá a liší se jak co do délky - např. péče o dítě do 0,5 let věku, do 3 let věku, prodloužení v případě zdravotního postižení dítěte apod., a různá je také forma tohoto zápočtu - placení pojistného či fikce placení pojistného v určité výši, v ČR vyloučení doby za účelem nerozmělnění výdělku.

Jak jednotlivé země dokážou eliminovat výpadek příjmu a dobu pojištění, zejména u doby péče o dítě, lze ilustrovat metodikou odsouhlasenou v rámci EU - na porovnání teoretického náhradového poměru osoby s nepřerušenou kariérou a osoby s kariérou přerušenou na tři roky kvůli péči o dvě děti, kdy je matka doma po dobu tří let. Státy lze rozdělit v zásadě do tří skupin: První skupinou jsou státy (jde o Německo a částečně Španělsko a Francii), kde péče o děti u tohoto scénáře znamená vyšší důchod. Druhou skupinou jsou státy (mezi něž patří i ČR), kde je pokles nulový - péče o děti se tedy projevuje neutrálně. Největší a vlastně „typickou“ skupinou jsou země, kde dochází k určitému poklesu - nicméně i zde jde u velké části států o pokles relativně marginální, okolo dvou tří procent.

Snížení/zvýšení důchodu při přerušení kariéry z důvodu péče o dítě v zemích EU (porovnání teoretických náhradových poměrů)

A - státy, kde dochází k zvýšení důchodu (v %)
--

DE	ES II	FR II	FR
5,36	4,39	3,06	0,15

(Španělsko a Francie uvádí dva alternativní údaje)

B - státy, kde je snížení/zvýšení nulové (žádný dopad péče o dítě na výši důchodu)

CZ	ES	HR	LU	HU	MT	RO	SE
0	0	0	0	0	0	0	0

C - státy, kde dochází k snížení důchodu (v %)

BL	EE	FI	SI	PL	BE	AT	SK	IT	LV	LT	DK	PT	NL	UK	IE	CY
1,63	1,67	1,69	2,1	2,12	2,13	2,24	2,42	2,77	3,13	3,26	3,29	3,47	3,85	4,31	4,6	7,46

Zdroj dat: Pension Adequacy Report 2018 (Volume 2), EK 2018.

Porovnání „base case 40 years up to SPA“ a „career break due to childcare: 3 years“, pro Řecko nejsou k dispozici data.

Novým přístupem ke snížení rozdílů v důchodech mužů a žen je úprava účinná ve španělském důchodovém systému od roku 2016. Zvyšuje důchody žen o 5 % v případě dvou dětí, o 10 % v případě tří dětí a o 15 % v případě čtyř a více dětí. Nicméně **toto opatření se nyní dostalo před Soudní dvůr EU** (jako případ C-450/18, Instituto Nacional de la Seguridad Social) a bude řešen v souvislosti se zásadou rovného zacházení pro muže a ženy (směrnice Rady 76/207/EHS a 2006/54/ES).

Dalším příkladem je Francie, kde existuje za každé narozené dítě tzv. „maternity credit“ po dobu jednoho roku (4 čtvrtletí) určeného pro matku, plus další rok tzv. „education credit“ který je určen pro oba rodiče, kteří se mohou o tyto 4 čtvrtletí podělit dle dohody. V případě, že rodiče vychovávají, respektive vychovali tři a více dětí, pak je pro oba starobní důchod zvýšen o 10 %. Existuje také možnost rodičovské dovolené v zásadě bez časového omezení, nicméně tato možnost nelze kombinovat se systémem „kreditů“. Rodiče mohou čerpat kredity i v případě, že pracují. V praxi je tak upřednostňován poměrně rychlý návrat matek do práce, který je podpořen i příspěvkem na chůvu.

V Německu funguje důchodový systém na principu bodů - jeden bod odpovídá průměrné mzdě. Doba péče o dítě je fiktivně považována za dobu s jedním bodem po dobu až tří let. Pro děti narozené před rokem 1992 jsou poskytovány dva body, které mohou být rozloženy mezi oba rodiče, tyto benefity jsou penzijním pojišťovnám odděleným od státního rozpočtu financovány daňově. Rovněž existují doby péče o dítě do 10 let, kdy je tato doba péče bonusem (zvýšení o 50 %) nicméně s omezením, kdy bonus nemůže přesáhnout třetinu důchodového bodu. Maximální limit je jeden bod - při třech dětech jde tedy teoreticky o jeden bod a od čtvrtého dítěte k navýšení nedochází.

Statistické srovnání průměrného OVZ, průměrné doby pojištění a průměrné výše nově přiznaných starobních důchodů u žen s dětmi s muži a bezdětnými ženami

V současné době má MPSV k dispozici důchodovou statistiku pouze v členění podle pohlaví (muži/ženy), ale nemá k dispozici důchodovou statistiku žen v členění podle počtu (vychovaných) dětí.

Přesto lze ze stávající statistiky nově přiznaných přímých důchodů při přijetí určitých zjednodušujících předpokladů provést analýzu průměrného OVZ, průměrné doby pojištění a průměrné výše důchodu žen podle počtu dětí. Je to dáno tím, že důchodový věk žen zatím nebyl sjednocen, prozatím se u žen liší podle počtu dětí (zákonem daný jiný důchodový věk mají ženy bezdětné, s jedním dítětem, se dvěma dětmi a ženy s třemi a čtyřmi dětmi a ženy s více než pěti dětmi).

Vstupní statistikou pro analýzu jsou:

- přiznané přímé důchody podle OVZ a věku důchodce (1.7.2 Křížové tabulky OVZ - VĚK rrrr)
- přiznané přímé důchody podle doby pojištění a věku důchodce (1.7.3 Křížové tabulky DobaPoj - VĚK rrrr)
- přiznané přímé důchody podle výše důchodu a věku důchodce (Počty a výše důchodů k 12_rrrr-mpsv).

Výše uvedené statistiky obsahují věk, ve kterém je pojištěnci přiznán starobní důchod a přijmeme-li předpoklad, že ženám je přiznáván starobní důchod právě ve věku, kdy dosáhnou zákonem stanoveného věku pro vznik nároku na starobní důchod, lze podle věku přiznání důchodu rozčlenit ženy do kategorií dle počtu dětí. Tento předpoklad platí v letech 2007, 2011, 2012, 2013, 2015, 2016 a 2017, v roce 2014 tento předpoklad neplatí, neboť rok přiznání důchodu pro danou kategorii žen nelze jednoznačně přiřadit k určitému věku ženy.

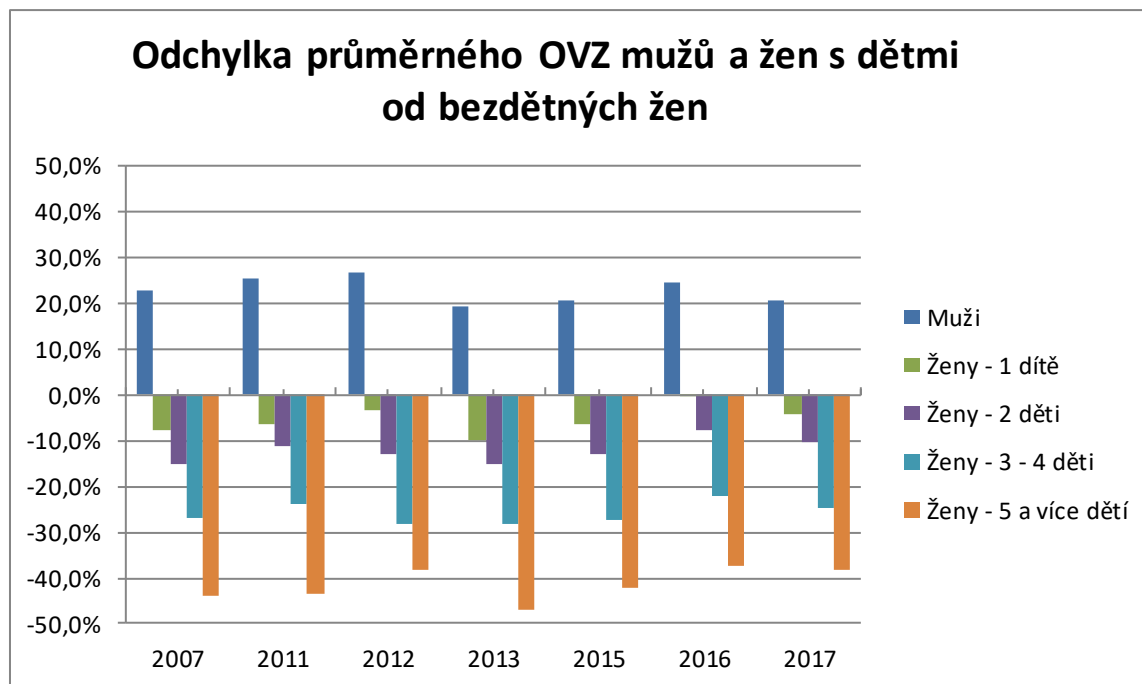
Průměrný OVZ nově přiznaných starobních důchodů (S-muži a S-ženy)

Vezmeme-li průměrný OVZ bezdětných žen jako základ, pak průměrný OVZ mužů a žen s dětmi vykazuje ve sledovaném období spíše konstantní procentní odchylku **s trendem velmi pomalého přibližování k průměrnému OVZ bezdětných žen:**

- průměrný OVZ mužů převyšuje průměrný OVZ bezdětných žen v průměru o 23 % (v roce 2007 o 23,0 %, v roce 2017 o 20,6 %)
- průměrný OVZ žen s jedním dítětem je nižší než průměrný OVZ bezdětných žen v průměru o 5,4 % (v roce 2007 o 7,7 %, v roce 2017 o 4,0 %)
- průměrný OVZ žen se dvěma dětmi je nižší než průměrný OVZ bezdětných žen v průměru o 12,1 % (v roce 2007 o 14,9 %, v roce 2017 o 10,4 %)
- průměrný OVZ žen se třemi a čtyřmi dětmi je nižší než průměrný OVZ bezdětných žen v průměru o 25,8 % (v roce 2007 o 26,7 %, v roce 2017 o 24,6 %)
- průměrný OVZ žen s pěti a více dětmi je nižší než průměrný OVZ bezdětných žen v průměru o 48,5 % (v roce 2007 o 44,0 %, v roce 2017 o 38,3 %)

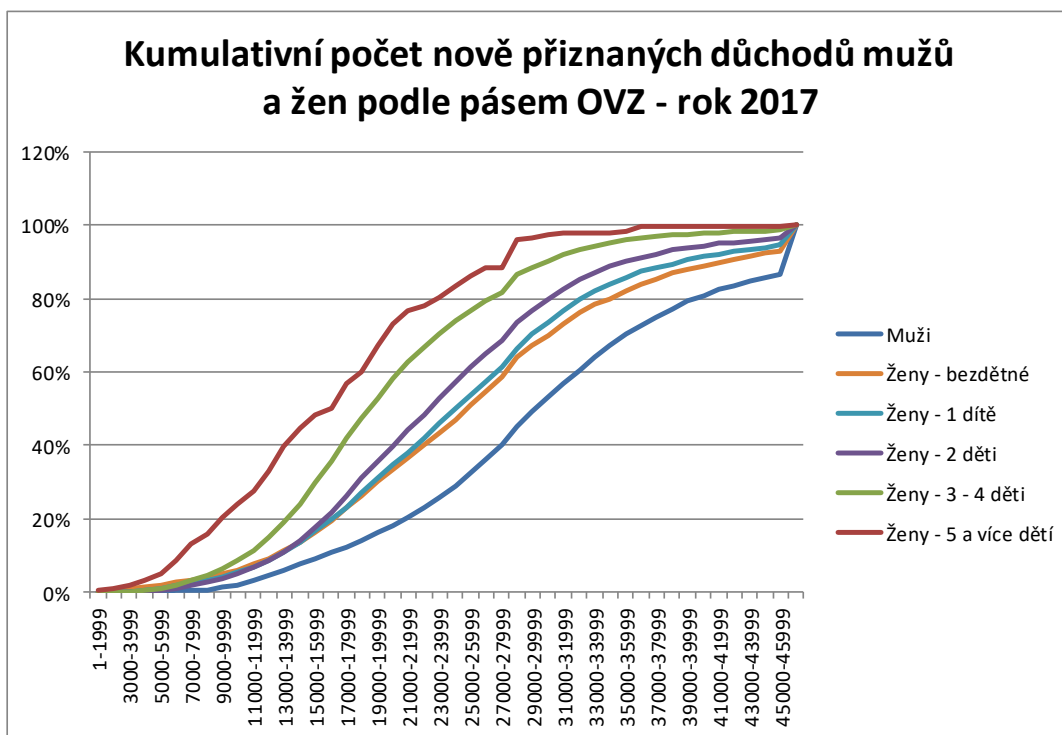
Odchylka průměrného OVZ mužů a žen s dětmi od bezdětných žen

	2007	2011	2012	2013	2015	2016	2017	Průměr
Muži	23,0%	25,6%	26,9%	19,2%	20,7%	24,5%	20,6%	23,0%
Ženy - bezdětné	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ženy - 1 dítě	-7,7%	-6,5%	-3,3%	-9,8%	-6,4%	-0,1%	-4,0%	-5,4%
Ženy - 2 děti	-14,9%	-11,0%	-13,0%	-14,9%	-13,0%	-7,7%	-10,4%	-12,1%
Ženy - 3 - 4 děti	-26,7%	-23,8%	-28,1%	-28,3%	-27,3%	-22,2%	-24,6%	-25,8%
Ženy - 5 a více dětí	-44,0%	-43,5%	-38,2%	-47,1%	-42,1%	-37,2%	-38,3%	-41,5%

Zdroj: MPSV (dle ČSSZ - 1.7.2 Křížové tabulky OVZ - VĚK rrrr)

Následující graf zobrazuje skutečnost, že průměrné OVZ žen jsou obecně nižší než průměrný OVZ mužů a s vyšším počtem dětí výrazně klesají. Téměř identické jsou průměrné OVZ žen bezdětných a žen s jedním dítětem.

Zdroj: MPSV (dle ČSSZ - 1.7.2 Křížové tabulky OVZ - VĚK rrrr)

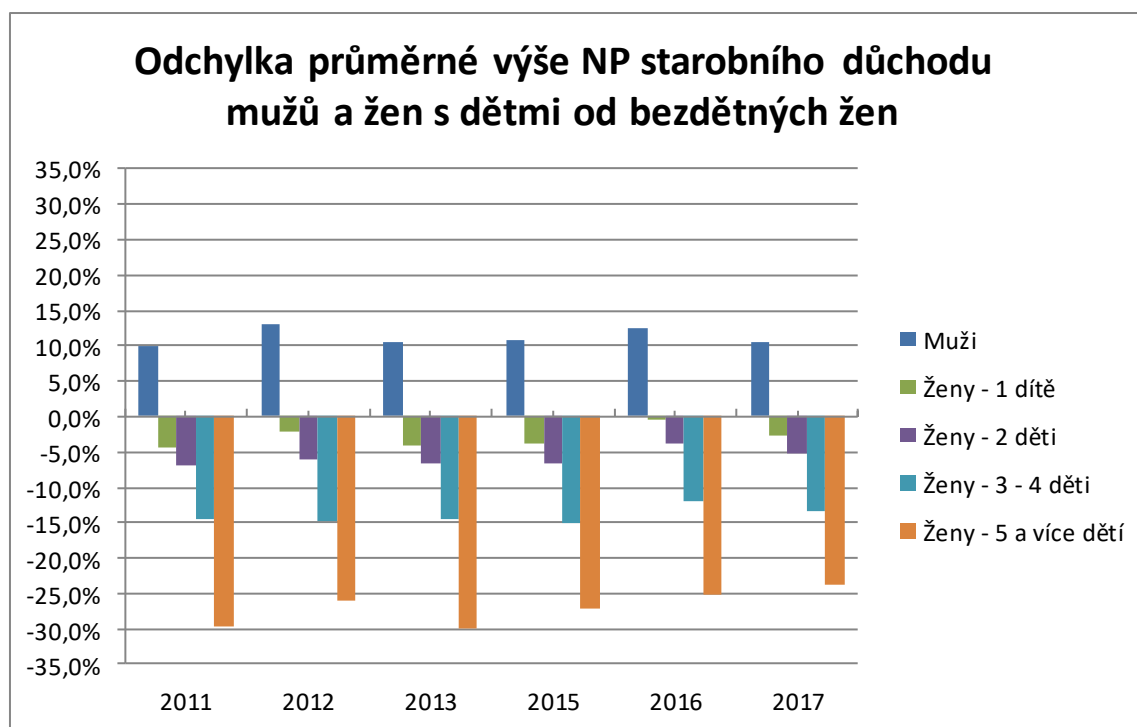
Průměrná výše nově přiznaných starobních důchodů (S-muži a S-ženy)

Vezmeme-li průměrnou výši nově přiznaných starobních důchodů bezdětných žen jako základ, pak průměrná výše nově přiznaných starobních důchodů mužů a žen s dětmi opět vykazuje ve sledovaném období spíše konstantní procentní odchylku, přičemž:

- k přibližování výše NP starobních důchodů mužů a bezdětných žen spíše nedochází; průměrná výše nově přiznaných starobních důchodů mužů převyšuje průměrnou výši nově přiznaných starobních důchodů bezdětných žen v průměru o 11,2 %, přičemž nejnižší odchylka byla v roce 2011 (9,9 %);
- naopak u žen s dětmi lze sledovat velmi pomalé přibližování výše jejich průměrných NP starobních důchodů s průměrnými NP starobními důchody bezdětných žen ; průměrná výše NP starobních důchodů žen s jedním dítětem je v průměru nižší než u bezdětných žen o 2,9 %, u žen se dvěma dětmi pak o 5,9 %, u žen s 3-4 dětmi o 14,0 % a u žen s pěti a více dětmi o 27,0 %; u této poslední kategorie žen došlo k největšímu „přiblížení“ k výši NP starobních důchodů bezdětných žen a to k poklesu z 29,7 % v roce 2011 na 23,7 % v roce 2017, tj. o 6,0 p. b.

Odchylka průměrné výše NP star. důch. mužů a žen s dětmi od bezdětných žen

	2011	2012	2013	2015	2016	2017	Průměr
Muži	9,9%	13,0%	10,7%	10,8%	12,5%	10,5%	11,2%
Ženy - bezdětné	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ženy - 1 dítě	-4,4%	-2,1%	-4,2%	-3,7%	-0,5%	-2,6%	-2,9%
Ženy - 2 děti	-7,0%	-6,0%	-6,5%	-6,7%	-3,8%	-5,2%	-5,9%
Ženy - 3 - 4 děti	-14,4%	-14,7%	-14,4%	-15,0%	-11,9%	-13,3%	-14,0%
Ženy - 5 a více dětí	-29,7%	-26,0%	-30,1%	-27,0%	-25,2%	-23,7%	-27,0%

Zdroj: ČSSZ - Počty a výše důchodů k 12_rrrr-mps

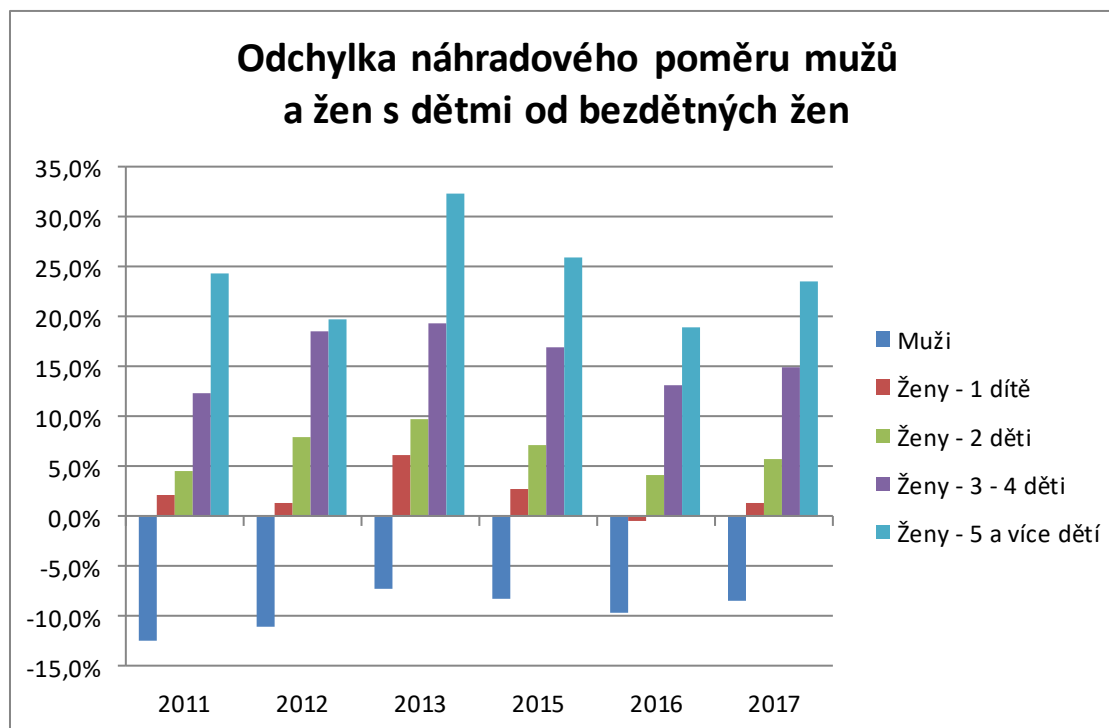
Náhradový poměr

Z výše uvedeného je zřejmé, že v důsledku vyššího průměrného OVZ mužů jsou jejich důchody v porovnání s důchody žen více redukovány a mužům se tak snižuje náhradový poměr. Zatímco byl v roce 2017 náhradový poměr u mužů 43,8 %, u žen s pěti a více dětmi dosáhl 59,0 %.

Náhradový poměr nově přiznaných starobních důchodů mužů a žen podle počtu dětí

	2011			2012			2013			2015			2016			2017		
	Prům. OVZ	Prům. výše	Náhr. poměr	Prům. OVZ	Prům. výše	Náhr. poměr	Prům. OVZ	Prům. výše	Náhr. poměr	Prům. OVZ	Prům. výše	Náhr. poměr	Prům. OVZ	Prům. výše	Náhr. poměr	Prům. OVZ	Prům. výše	Náhr. poměr
Muži	32 120	13 052	40,6%	34 914	13 544	38,8%	33 607	13 597	40,5%	32 698	13 921	42,6%	32 112	13 987	43,6%	33 299	14 581	43,8%
Ženy - bezdětné	25 566	11 871	46,4%	27 505	11 986	43,6%	28 184	12 288	43,6%	27 079	12 558	46,4%	25 787	12 438	48,2%	27 618	13 194	47,8%
Ženy - 1 dítě	23 908	11 342	47,4%	26 590	11 738	44,1%	25 427	11 772	46,3%	25 338	12 087	47,7%	25 750	12 380	48,1%	26 516	12 847	48,4%
Ženy - 2 děti	22 757	11 043	48,5%	23 924	11 262	47,1%	23 984	11 483	47,9%	23 562	11 723	49,8%	23 799	11 963	50,3%	24 744	12 502	50,5%
Ženy - 3 - 4 děti	19 484	10 158	52,1%	19 784	10 229	51,7%	20 215	10 519	52,0%	19 692	10 674	54,2%	20 071	10 952	54,6%	20 827	11 442	54,9%
Ženy - 5 a více dětí	14 454	8 346	57,7%	17 004	8 870	52,2%	14 896	8 592	57,7%	15 690	9 167	58,4%	16 203	9 297	57,4%	17 043	10 061	59,0%

Minimální odchylku náhradového poměru od náhradového poměru bezdětných žen vykazuje kategorie ženy s jedním dítětem.

Zdroj: MPSV

Průměrná doba pojištění výše u nově přiznaných starobních důchodů (S-muži a S-ženy)

Průměrná doba pojištění žen je nižší než mužů, což souvisí se stále ještě nesjednoceným důchodovým věkem mezi muži a ženami. Zatímco v roce 2017 byla průměrná doba pojištění bezdětných žen o 2 roky nižší než mužů, u žen s pěti dětmi tento rozdíl činí již 6 let a pět měsíců.

Ženy s pěti a více dětmi jsou však jedinou kategorií, u které v porovnání s rokem 2011 rostla průměrná doba pojištění rychleji než důchodový věk (doba pojištění rostla o 2,4 roku, zatímco důchodový věk vzrostl o 1,5 roku). U všech ostatních kategorií žen i mužů rostla průměrná doba pojištění pomaleji, než se zvyšoval důchodový věk.

Důchodový věk, průměrná doba pojištění a věk při vstupu do ekonomické aktivity

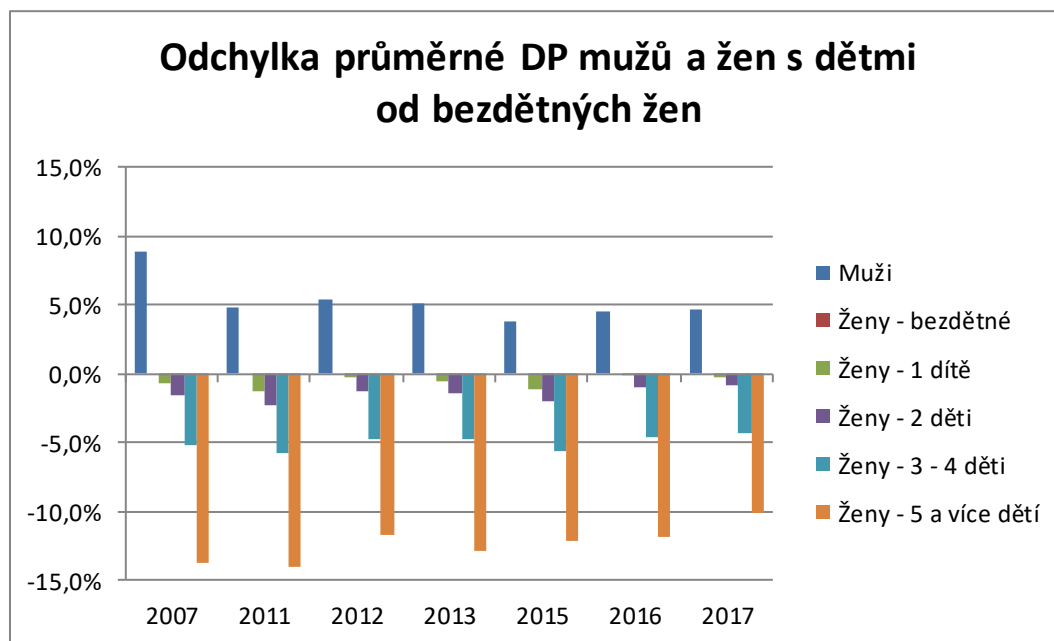
	2011	2012	2013	2015	2016	2017
Důch. věk						
Muži	62,3	62,5	62,6	62,9	63,0	63,2
Ženy - bezdětné	61,0	61,2	61,5	62,0	62,4	62,5
Ženy - 1 dítě	60,0	60,4	60,5	61,0	61,4	61,5
Ženy - 2 děti	59,0	59,4	59,5	60,0	60,4	60,5
Ženy - 3 - 4 děti	58,0	58,4	58,5	59,0	59,4	59,5
Ženy - 5 a více dětí	57,0	57,4	57,5	58,0	58,4	58,5
Prům. DP						
Muži	45,0	45,2	45,2	45,5	45,6	45,7
Ženy - bezdětné	42,9	42,9	43,0	43,8	43,6	43,7
Ženy - 1 dítě	42,4	42,8	42,7	43,3	43,6	43,6
Ženy - 2 děti	41,9	42,3	42,4	42,9	43,2	43,3
Ženy - 3 - 4 děti	40,5	40,8	40,9	41,3	41,6	41,8
Ženy - 5 a více dětí	36,9	37,8	37,5	38,5	38,5	39,3
Vstup do ekon. aktivity (důch. věk - DP)						
Muži	17,3	17,3	17,4	17,4	17,4	17,5
Ženy - bezdětné	18,1	18,3	18,5	18,2	18,8	18,8
Ženy - 1 dítě	17,6	17,6	17,8	17,7	17,8	18,0
Ženy - 2 děti	17,1	17,0	17,1	17,1	17,2	17,2
Ženy - 3 - 4 děti	17,6	17,6	17,6	17,7	17,8	17,7
Ženy - 5 a více dětí	20,1	19,5	20,1	19,6	19,9	19,2

Růst důchodového věku a doby pojištění

	2011	2012	2013	2015	2016	2017
Muži	0,0	0,1	0,3	0,5	0,7	0,9
Ženy - bezdětné	0,0	0,1	0,5	1,0	1,3	1,5
Ženy - 1 dítě	0,0	0,3	0,5	1,0	1,3	1,5
Ženy - 2 děti	0,0	0,3	0,5	1,0	1,3	1,5
Ženy - 3 - 4 děti	0,0	0,3	0,5	1,0	1,3	1,5
Ženy - 5 a více dětí	0,0	0,3	0,5	1,0	1,3	1,5
Muži	0,0	0,1	0,2	0,4	0,6	0,7
Ženy - bezdětné	0,0	-0,1	0,1	0,9	0,7	0,8
Ženy - 1 dítě	0,0	0,4	0,3	0,9	1,2	1,2
Ženy - 2 děti	0,0	0,4	0,5	1,0	1,3	1,4
Ženy - 3 - 4 děti	0,0	0,3	0,5	0,9	1,1	1,3
Ženy - 5 a více dětí	0,0	0,9	0,6	1,6	1,6	2,4

Vezmeme-li průměrnou dobu pojištění bezdětných žen jako základ, pak průměrná doba pojištění nově přiznaných starobních důchodů vykazuje ve sledovaném období let 2007 až 2011:

- u mužů spíše konstantní stav, kdy jejich průměrná doba pojištění od roku 2011 převyšuje průměrnou dobu pojištění bezdětných žen v průměru o 4,7 % (výjimkou byl rok 2007 s odchylkou 8,9 %)
- průměrná doba žen s jedním a dvěma dětmi téměř shodné hodnoty jako průměrná doba žen bezdětných
- konstantní až velmi mírný pokles záporná odchylka žen se 3 – 4 dětmi (z hodnoty -5,2 % na hodnotu -4,4 %)
- u kategorie žen s 5 a více dětmi nejvyšší přiblížení se průměrné době žen, a to poklesem záporné odchylky z 13,8 % na 10,1 %, tj. pokles o 3,7 p. b.

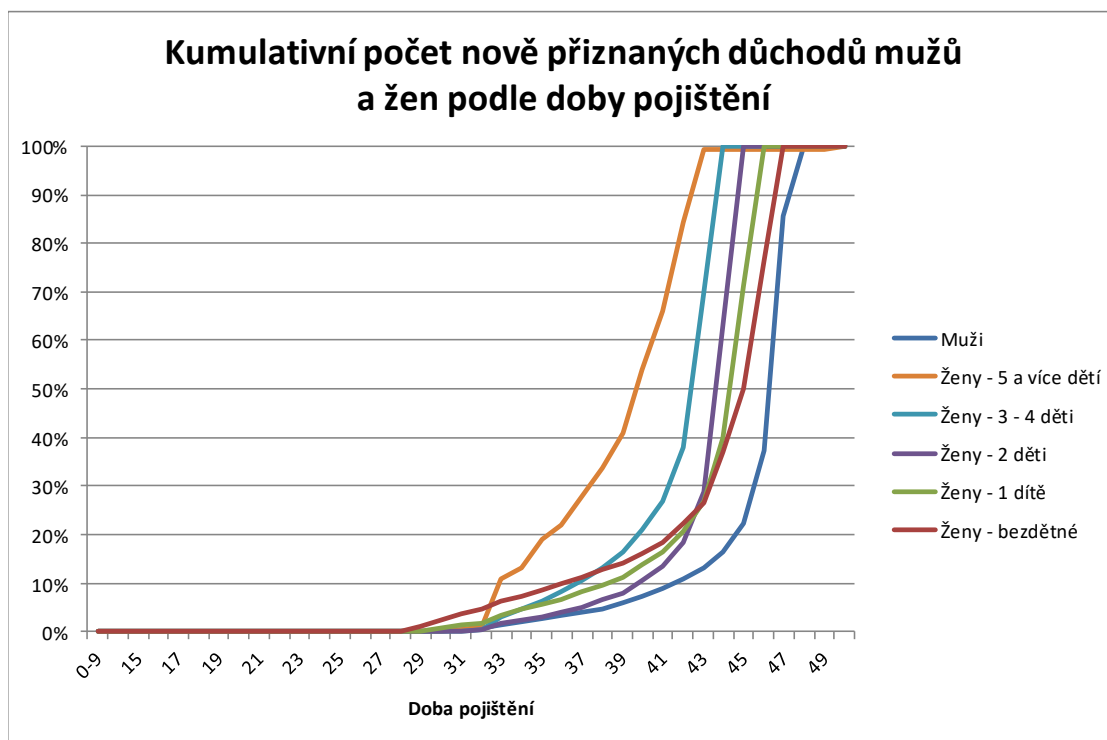

Zdroj: MPSV (dle ČSSZ - 1.7.2 Křížové tabulky DP - VĚK rrrr)

Následující graf zobrazuje skutečnost, že doba pojištění žen je obecně nižší než doba pojištění mužů a je ovlivněna diferencovaným důchodovým věkem žen v závislosti na počtu dětí.

Nejkratší dobu pojištění mají ženy s 5 a více dětmi, následovány jsou ženami s 3 – 4 dětmi.

Době pojištění mužů se nejvíce přibližuje doba pojištění žen se dvěma dětmi, poté žen s jedním dítětem a dále žen bezdětných, a to až do doby pojištění 43 let. Shodnou dobu pojištění 43 let dosahuje 27 % žen bezdětných, 27 % žen s jedním dítětem a 29 % žen se dvěma dětmi. Následně je vývoj doby pojištění v těchto třech kategoriích žen ovlivňován zákonem stanoveným důchodovým věkem.

Zdroj: ČSSZ - 1.7.2 Křížové tabulky DP - VĚK rrrr